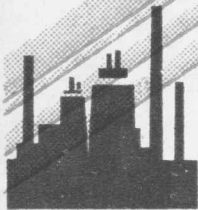

Д. ЗАГУЛ

НАШ

ДЕНЬ

**ДЕРЖАВНЕ
ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ**

ДМИТРО ЗАГУЛ

НАШ ДЕНЬ

1919—1923

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

1925

2-я Друкарня-Літографія
Держ. Вид-ва України
Харків

ЖОВТНЕВИЙ ВИХОР

ЖОВТНЕВИЙ ВИХОР

Вихре, радісний вітре!
Товаришу вільних верхів!
Рвійно грає в повітрі
Твій розколиханий спів,—
Б'є в блакитні пюпітри,
Дзвонить у цитри дротів.

То-ж ти в навальному зрості
Звалив стародавній лад.
Хто запрохав тебе в гості
До наших трухлявих хат?
Хто в щиросердному тості
Випив до тебе „віват“?

В убогих серцях, похилих,
Тебе сподівались давно...
І ось—ти сієш по селах
Нової надії зерно,—
Бродиш у жилах веселих,
Мов молоде вино.

Ні, ти не млявий легіт,
Ніжний мов панський шовк!
В жовтневу бурхливу негідь
Голосиш довго, як вовк...
Твій переможний регіт
Ще й досі в нас не замовк.

Не всі розсіяно хмари...
Розгонь їх, вихре, розгонь!
Наслухай зойки та скарги,
Роздмухай ясний вогонь—
На чорної ночі примари,
Дарунки панських долонь!

Затоплюй хвилями груди,
Захоплюй потопою дух!
Хай прокидається всюди
Нестримний, надземний рух!
Хай вільно дихають люди,
Забудуть панський обух!

Замай, мій вітре, над нами
Огнями червоних плахт,—
Зламай міцними руками
Плетиво дужих ґрат!
Зітхають за вільними днями
Лицарі фабрик, шахт.

Ще не одна країна
Стогне волом у ярмі:
Коли надійде зміна?
Чи швидко той час борні?
Приходь, золота, надійна—
Воле! царівно землі!

Вихоре, вільний вітре!
Хмари розгонь, розвій!
Тільки твоя рука зітре
З людини порох старий—
О, вітре! Видери, вирви
З серця сум віковий!

МАЙБУТНЄ

Тобі, надіє трудящого люду,
До ніг падуть турботні наші будні;
І з голоду, з безладдя, з цього бруду—
Простуєм шлях у мрійливе майбутнє.
Бо ця доба, що з нами настає,
Цей рік і місяць, день, і ця година—
Співають нам про владарство твоє,
Що тільки ти—надія їх єдина.

Батьки вмирають, родяться сини.
Ростуть вони і прийдуть на готове.
Чи не для них настужувались ми?
Чи не для них пролягли стільки крові?
І заснемо, як листя в-осени,
Одійдемо як ті хмарки на небі...
Про тебе снили дивовижні сни,
До тебе прагли, гинули за тебе.

І селянин із плугом у руках,
Що борознами ці поля мережить,—
І той літун, що мов той птах,
За ворогом з далекогляду стежить,—
І робітник, що глиби скелі коле,
І військовий, що спокій береже,—
З них кожний творить, кожний молить:
Приходь уже! Приходь уже!

Чи-ж не для тебе родяться співці,
Що в холоді убогої кімнати
Збирають вирази та образи багаті,
Виносять їх на площі й вулиці?..
Вони,—самітні все своє життя,—
Виховують, захоплюють борця,
Бо ритмом днів твоїх зворушують серця.
Тобі-ж і я оддав свої чуття.

І малярі малюють без кінця—
Картини, краєвиди та портрети,
А потім з рук голодного митця
Оті ескізи, радісні сюжети
Так ваблять і милують очі,
Бо це про тебе—наші сні пророчі,
Ти зміст пісень, картин, і всіх поем,—
Основа всіх різноманітних тем.

Дивлюсь на фільму в кілька тисяч метрів,
На Гігінса, Некрополь, чи на Газ,—
Мене виводить із сучасних нетрів
Чиясь рука у той майбутній час,
Де буде світло, радісно, прозора,
Де буде серцю і рукам просторо,
І легко так для працьовитих мас...
Вже близько він, отой веселий час!

Як віоліна, чи п'яніно дзвонить,
Мов з леготом у березні фіялка,—
А балерина голову наклонить
Чутливим жестом, мов сумна весталка,
Про тебе марю, марю ніч і день.
Майбутнє, ти мотив моїх пісень,
До тебе ритм і кожна рима кличе—
Й вони твої надійні будівничі.

Тобі складаю цю весільну оду,
Майбутня втіхо змучених сердець,
З мільйонами розкутого народу
До тебе потом молиться й співець:
Приходь уже, надіє цього люду!
Зроби вже раз минулому кінець!
Тобі одній співати буду,
Тобі сплету останній свій вінець.

ЗАХІД

У нетрах європейських міст
Я завжди відчував утому;
Дім біля дому, дім біля дому...
А не повіриш там нікому,
Ніхто там правди не вповість.

Така там осінь і весна.
Тонкі тополі такі тендитні,
А скверики брудні та непривітні,—
І в очі пил, як тільки ясно в квітні,
А коли ні—то сльота навісна.

Там люди кволі, маси безробітні,
А дармоїди в розкоші що-дня.
Серця убогі, душі бідні,—
Де в неохайні підворітні
Виходить у святки сім'я.

В підвалах вохких мучаться робочі,
Бліді обличчя блимають в імлі...
Вони не знають пахощів ріллі,
І простору не бачили їх очі,
Не чули груди подиху землі.

Під вікнами ростуть їх вутлі діти,
З високих стін—на їх забави—тінь,
Бо не для них оті веселі квіти,
Що кличуть їх на волю, в далечинь,
До обрію за вихром полетіти.

І дочки їх ростуть на невідоме,
І одцвітають хутко без пуття,
За хвильку втіхи стільки втоми.
Розгублені найкращі почуття,
Змарновано найкращий час життя.

А матері—про давні дні дитинства,
Або на ліжку в темному кутку
Придушують ознаки материнства,
Щоб легше йти на каторгу тяжку,
На працю при фабричному станку...

Тому-то втома в кожнім мурі,
Цинічний сміх в вечірніх лихтарях,
Що хочеш грому, хочеш бурі,
Щоб вирвала на ширший шлях
Оті обличчя впалі та понурі.

О, як жахливо згадувати вас,
Міста-спрути Америки й Європи,
Де серце прагне другої потопи,
Щоб затопила і розмила враз
Оту безодню муки і мерзоти.

Ні, не потопи, а вогню,
Вогню повстання, бурі, бунту,
Щоб спелити вас до ґрунту,
Спалити вмить, в одну секунду,
Всю вашу кривду і брехню.

БРАТАМ ПО-ЗА МЕЖІ

Флейтою плаче серце до вас,
Сопілкою схлипує:
Покинуті. Пасерби долі,
Любі. Рідні. Безвольні.

Зараз не вперше, а в сотий раз
Я одкриваю для вас
Десятилітні болі мої
На рідній чужині...
А з ними разом—тисячолітні
Страждання мої—болі людини
В хашах і пушах землі.

До вас, беспорядні, до вас,
З віковичних тенет
Кличе ввесь час
Вільний поет:

Люди! Брати, з тавром на чолі,
Робітники—раби землі,
Повстати час,
Порвіть-же враз
Ганебні пута.

Ловлю ваш запит очима:
Що за причина?
Звідкіль цей біль,
Цей журний мотив
У світі?

Друзі! Брати!—Звідкіля—
Відповідаю—не я.
З ваших хат, з ваших піль,
З фабрик і з шахт і з городів...
То плаче ваша земля,
То вашого рабства мотив.

Хай крапле крапля по краплі
Плач мій на плащ
Вулиць і площ,
Наче осінній дощ
У ваші серця.

Ваші серця—з кров'ю мерця.
Порозривалися нерви,
Що сполучали нас.
І я... І ви—наче засохли,
Наче померли враз.

Погасли сили,
Порожні жили.
Засох мізок кісток...
Ви мій шлях загубили—
Я—ваш крок.

Криком сопілки кличу до вас:
До спілки час. До спілки.
Ми-ж потратили стільки...
Але станемо в спільну лаву,
Станемо щільно і порвемо
Чужої держави ржаве ярмо,
Що довго на шиї держали...

І створимо вільну спілку,
Таку як тут—без панських пут і тенет.
Ви—незаможний люд—
І я—ваш тривожний поет.

ВОРОЖИМ ГОРОДАМ

О, городи! Ви, горді лорди,
Пани просторів світових!
Нас не злякають ваші орди,
Ні ваші флоти, ні когорти,
Ні ваш гадючий сміх!
Ми стрінем поглядом погорди
Всіх ворогів своїх.

Хоч ми й п'ємо „дурманний опій“
І сон фанатиків спимо,
І в божевільний край утопій,
Як у провалля пливемо,—
Та прийде час: по всій Європі
Такий настане лад і спокій,
Якого здавна ми ждемо.

Під вами порох. Бунт і бомби.
Під вами іскри в динаміт!
Розіб'ють ваші катакомби
І правда вибухне на світ,
Як і колись, підчас Жіронди.
Берлін, Париж, Нью-Йорк і Лондон
Переживуть наш буйний Жовтень,
Побачуть наш червоний світ.

ГІМН-ПРОКЛАМАЦІЯ

Благословенний піт,
Благословенний труд,
Благословенна рука
Трудівника.

В поті чола здобуваємо хліб,—
Надії його не дадуть.
Ти до праці прилипла,
Як той поліп,
Роботяща людино,
Ти працювати привикла.
Хто не працює—той осліп,
Бо праця—добро єдине.
Хто не працює—хай гине.

Товаришу мій, селянине,
До твого серця—про спільну працю—
Я співець України,
Складаю оцю прокламацію.
Я—твій найближчий друг,
Що дбає про спільне добро,
Хоч у тебе знаряддям коса і плуг,
А в мене папір і перо.
А третій між нами—брат-робітник,
Що змалку до молота звик,
Своїми руками в крицю б'є—
І плуг і перо він кує.
В поті чола здобуваємо хліб.

Як тільки злізе останній сніг,
Висушить сонце болото,
Виходь, селянине, на свій переліг,
Виходь—на роботу.
Цупко обіруч тримайся чепіг,
Не шкодуй ні рук, ані ніг,
Ні м'язів, ні поту.

Ори!
Сій!
Жито, ячмінь і пшеницю
І жди благодати-дощу згори,
Повен надій
На врожай, на сторицю.

Благословенний плуг і коса
І вчасна на полі роса,
Що зернистий вирощують сніп,
Благословенний труд,
Благословенний піт.
В поті лиця здобувається хліб.

Вставай до сходу сонця,
Виходь на двір—
Дивися, як блідне вогонь сузір,
Погоду вгадує і мір,
Дивися, кильчиться, сходить
Посіяно зерно

І вір—
Уродить воно—
Не тільки твоїй рідні,
Не тільки твоїй сім'ї,
Не тільки для твого дому,
А більше нікому—
Ні.
Плід матери-землі—
Зусиль і твоїх і моїх,—
Для тебе, для мене, для всіх.

Хай хвилюється колосом лан—
Ти доглядач, робітник того лану,
Ти сторож його, а не пан—
Ми покінчили з панамі.

Ти зерен не кільчив,
А сонце і дощ.
Не ти зогрівав його—
Праця—тільки твого.

Хай не зменшається сила
Могутнього плеча,
Щоб доля на поле твоє не носила
Вогню і меча.
Доглядай добра землі.

Ти вартовий, ти не пан,
Хай зникне з голови твоєї
Той власницький дурман.
Хто має більше, як треба,
Той, певне, грабіжник,

Хто хліба голодним не дасть—
Той братовбивця.
Дивися, мій брате,
Щоб ти біля поля і хати
Зі спільної стежки не збився.

Дорога єдина, дорога одна
У селянина і робітника:
Кривдників-трутнів між нами нема,
Бо в кожного з нас роботяща рука.

Праця, любов і знання—
Од віку трійця свята.
А наша спільна мета—
Праці всесвітнє єднання.

Не вічний розклад,
Не розбрат,
Не ворожнеча і не війна.
Наша мета—не та.

Наша мета свята,
Прославлена здавна,
Світла і славна.—
Спільне єднання
Праці, любови і знання.

Будь не рабом,
Громадянином будь.
Слухай, читай
Слово моєї любови
І руку свою подай
Співцеві—робітникові.

Благословенний піт.
Благословенний труд.
Благословенна рука
Робітника,
Хай буде наша трійця свята:
Праця, любов і знання.
Їхнє єднання—наша мета.

ПРИВІТ ОСІНЬОМУ

...А було тихо. Було журно,
Аж доки з нетрів городів,
Мов свіжий вихор в хату курну,
З потужним криком, грізно й бурно,
Ти в наші села залетів.

Прийшов у стомлені оселі
З юрбою радісних пісень,
Заколихав трухляві стелі,
Переорав сухі пустелі,
І засвітив веселий день.

Вітай, великий чародію!
Тобі, осінньому, хвала!
Перетворив ти в дійсність мрію
І справдив зоряну надію,
Що в серці од віків цвіла.

Вже шостий жовтень, як пройшов ти
По наших селах і містах...
Тепер тобі, чарівний Жовтне,
По віки-вічні не замовкне
Хвала на радісних устах.

І кожне свіже покоління
Неперебіжних сотень літ
Оддасть тобі свої горіння.—
О, революціє осіння,
Тобі що-року мій привіт!

ОБЖИНКОВА

Нехай гуде дзвінка
Мелодія дротів,
Як пісня юнака
На радісний мотив,
Потужно, як рука
Селян, робітників.

Дзвони, дзвони, о, музико дротів,
Над городом, над селами, простором...
Бо в мене стільки сестер і братів
Із серцем хворим і байдужим зором,—
Хай їх розбудить цей потужний спів,
Хай скаже їм, що кволим бути—сором.

Ще тиждень-два... Степивже половіють
Колишуть їх засмажені вітри.
Вони на ниви рос-дощів навіють...
Тож радісно обличчя обітри,
І заспівай, зогрій свою надію.
Твій урожай дозріє до пори.

А ждуть його—не тільки ти та діти,
По всіх світах брати-робітники,
З тобою разом будемо радіти,
Бо ти підпора нашої руки.
Твій урожай по всім широкім світі
Прославить труд мозольної руки.

За той твій хліб здобудемо машину...
Вона піде просторами степів.
І будеш менше гнути свою спину,
І веселіше забринить твій спів.
В собі самому знайдеш ту причину,
Що двигає могутній крок віків.

Нехай гуде дзвінка
Мелодія дротів,
Як пісня юнака
На радісний мотив,
Потужна, як рука
Селян, робітників.

АВІО-ПІСНЯ

Пливить, полумінні пілоти,
В повітрі—плинному шклі—
До сонця до зальоти
З пів-сонної землі!

Линьте з леготом-вітром,
Своєвільні лицарі мрій,—
Розвійте прозорим повітрям
Попіл серця старий!

На вас, майбутні надії,—
На вас, герої висот,
В кожному серці зоріє
Ваш понадземний льот.

Шикуються сили ворожі
За тином колючих дротів...
Будьте всі на сторожі!
Вартуйте волю братів!

Що вам гряниці-кордони?!
Що вам ріки й моря?!
Вільні птиці червоні,
Під вами вільна земля!

Київ, 1923 р.

Товариши мої далекі,
Під гнітом панської руки!
До вас, до вас, мої думки,
Як у вирій лелеки.

Кому свій смуток передам?
Кому його повірю?
А там, на рідному Підгірр'ю,
Хто pomoже братам?

Ніхто й не згадує про тебе,
Така ти вбога і мала—
Ах, скільки сил для тебе треба,
Буковино моя!

А тільки де-коли нотатка
На шпальтах Київських газет:
Арешти, тюрми, кров і крапка.
Не вирвешся з лабет.

А ви, мої далекі друзі,—
До кого ви? про віщо ви?
Чи мовчки гнетесь, як у плузі
Ті буковинські воли?

Держайте! Ще не все до решти
Пропало в нашій стороні,
І хутко, бачиться, мені,
Пропадуть „Буки-та-арешти“.

СУРМАЧ

СУРМАЧ

Не крик архангельської сурми
(Не вірю я в небесний суд).
А тут ідуть народи бурні,
Червоні маєва несуть.

Хіба-ж не це жертвна барва?
В вогні і крові прийде він—
Та не Христос! (Надія марна!)
Не великодній ясний дзвін.

То з робітничого кварталу
Непереможня сила йде—
Руйнує вищвіле—без жалю,
Будує світле, молоде.

І вже вгорі над димарями—
Не Магомет, Мойсей, Ісус—
Над королями, над царями
Потужний поклик розітнувсь.

Вставай, пригноблений віками!
Ламай трухлявини віків!
Безмежний простір перед нами,
За нами полумінь і гнів.

Вставай, скликай людей до штурму
То дзвонить зброя, вихрить дим.
Із рук господніх вирвав сурму
Земний, нестримний херувим.

Він має зілля чародійне
На лемент і на плач.
Минуле вирите, розвіяне,
А над сьогоднішнім Сурмач.

Чи не марні марю мрії,
Коли стільки вже століть
Постать матери Марії
Тут примарою стоїть.

Ледви чутно скорбний голос:
„Я примарою умру!“
В мене й серце розколось
На Марію і Мару.

З них одна стоїть Марою
Під раменами хреста,
Друга гострить ясну зброю,
Вирушати на міста.

З гордим прапором Марута
Серед натовпу плыве:
Пропадай, стара отруто!
Ми п'ємо вино нове!

Скорбно слухає Марія
Ще нечуваних пісень:
Переможна наша мрія!
Великодній день.

І мені, як часом, сниться
Зойк заплаканих зозуль;
Та ясніше сяє криця
Під ударом куль.

„Маро марили ми досі
Про Марію, про одну!
Дві, як сестри, русокосі—
Вийшли разом на війну.

Серце стримати не може
Враз утіхи і жалю.
Може друга переможе
Тугу страждущу мою.

І загоїть давні болі
Поневолених людей.
І розвіється на волі
Сум Марії віковий.

Наш день—як маків цвіт,
 Що сок його—отрута...
 Кувались наши пута
 Не дні, а тисячу літ.

Наш день—як маків цвіт.
 Отрута в ньому й сім'я...
 Вбивали нам у тім'я
 Ті цвяшки вже в давніх літ.

Наш день—як маків цвіт.
 Того-то ми мов сонні,
 Мов сонні—непритомні,
 Мов п'яні тисячу літ.

Наш день—як маків цвіт,
 Неначе сонне зілля...
 По жилах божевілля
 Буяло вже стільки літ.

А зараз він такий,
 Як мрія златокоса,
 Як пісня стоголоса,
 Як промінь сонця золотий.

I

Як вечір кулями плював
 І ранки гаркали залізом,
 Один на варті він стояв—
 І не з рушницею—з одрізом

Непереможні вороги
 Порозіслали чати, стежі...
 А він, в обірваній одежі,
 Десь міряв межі навкруги.

І раптом куля—не в висок,
 Не в груди,—в задубілу ногу.
 Упав з одрізом на дорогу
 І в рану набивав пісок.

І з болю скреготав зубами.
 Не крикнути і не піти.
 Навколо прокляті кати
 І стогнуть села під панами.

Надбігло двоє.—Більшовик.—
 Скажено клацнули затвори...
 І пронизав останній крик
 Задимлені простори.

II

Горіли панські будинки,
 А з лісу все бах та бах.
 Топтали підкови стежинки
 По золотих житах.

А в лузі за нашим селом
Лежали в ровах селяни—
У кого рушниця, а хто з ціпком—
А пани гарцювали ланами.

І щось віщувала душа,
Що сина я вже не побачу.
В серці, мов вістря ножа,
Точило кров гарячу.

Ввечорі—наші на межі—
Аж за ланами загуло.
Його в кривавій одежі
Внесли сусіди в село.

Не спиться мені по ночах...
Ні крику, ні зойку, ні сліз.
Такий одчай, неначе жах
Пройшов по селах скрізь

Як зараз—в диявній одежі,
А в правій—старий одріз,
Виходить мій син на межі...
Я знаю: на заріз...

ЗГАДКА

Хто косить під осінь отави,
Осінні трави без роси,
Той не жалкує минулої слави
Ні полинялої краси.

Не слухай, що хочуть ворожки!
Не квиль на біль!
На межах зіноваті трошки,
Волошки та кукіль.

Забуде панський білий череп
Похилі верби, свій рідний герб!
На волю випав нам жереб,
А серці—молот і серп.

Розбудимо всюди нечулих
На мільйони—не гонів—міль...
Хоч сон минулий степами блудить,
Мов божевільний Шлеміль.

Навіщо понурі тіни:
Петлюра, Денікин, Махно?
Пройшло лихоліття руїни...
Це було давно... давно.

Грає веселий вітер
На струнах золотих,
Що з наших диявних відер
Не ллється голод і тиф.

Що знову захований спокій
Військовий мішок продер
І стали рішучими кроки
Наших братів, сестер.

ДОДОМУ!

(Україна мовить:)

Голос тучі цвинтарної,
Голої, обірваної...
Верніться, діти бунтарні,
Сини непокірні мої!

Кому готували страту
За брязкіт чужого срібла?
Побачили вашу зраду
І брат ваш і сестра.

Хто-ж вам обмиє рани
Без мене, без рідної?
Схаменіться, мої тирани,
Отямтесь, діти мої!

Вертайтеся на лоно матери
З порогів ворога,—
Не грійте рук при ватрі
В притворах його!

На відо стали кордони
На тілі єдиної нації?
Чую зідхання і стогони...
Годі! Додому! До праці!

МОЖЕ Й ТАК

Може й так.
Я не справдив надій
і малого гуртка...
Але знаю:
В праці важкій
не скривила рука.

Може й так.
Я одсталий для вас,—
віра моя замала...
Але знаю:
Любов до пригноблених мас
в моїм серці росла і цвіла.

Може й так.
Помилявся, схибив,
Згайнував, змарнував свій час..
Але руки свої
Потом солоним кропив
Нераз і нераз.

Тільки брехня:
Я не кликав ніколи назад.
Не покличу й тепер!
До останнього дня
Свого поту з чола
Не обтер.

ПАМ'ЯТИ ДРУГА

(В п'яту річницю смерти В. Кобилянського),

Втіхи ні крихти,—
а стільки терпінь!..
Душа до одчаю самотня...
Ти тільки сон,
перебіжна тінь...
Ти тільки тінь скорботна.

А хто розкаже?
хто розповість
Про все, що в душі наболіло?
І втіха гість,
і смуток гість...
Прийшов—і піде несміло.

Стоїш у задумі,
мов сонний ліс...
Стоїш і шумиш помалу.
Не треба зігхань!
Не треба сліз!
Не треба смутку, ні жалю.

Пролетить зима,
прошумить весна,
Пробіжить-одлетить і літо.—
Осінь надійде,
осінь сумна—
без пахоців і без цвіту.

Прощайся з усім.
І з нею простись,—
і сам одійди супокійно!
Може й вона заспіває колись
цю пісню твою,
цю елегію мрійну.

НАСТРІЙ

Друзі мої!
Вороги мої!
Люде!
Яка прекрасна—
вільна земля!
Хай вічно
благословенним буде
її ім'я!

Скільки радощів!
Скільки втіх
в кожній дрібниці малій!
В низеньких вікнах
сільської стріхи,
як у столиці
світовій.

Гойдай, лелій
Наші радощі, земле,
В колиці своїй
Кільцем вогневим!
Хай наше життя—
працьовите, будинне—
буде святом одним!

О, вільне буття,
прекрасне і ясне,—
мов сонце надземне!
В далеких віках
Ти будеш благословенне.

РАНКОВЕ СОИЦЕ

РАНКОВЕ СОНЦЕ

Ранкове сонце—серце мое,—
Дзеркальна глибінь тепла.
З прозорим ранком воно встає...
І гляньте! Імла втікла!

Вам не чужа моя душа,—
В ній плюскіт і ваших хвиль...
Хоч вас обігнала її межа
На сотні, тисячі міль.

Убогі душі я збагачу
Барвами ніжних фарб,
Жебрацькі торби позолочу...
Беріть мій світ, мій скарб!

Скільки німих у вас пісень!
Тільки торкнись! поруш!
Я буду грати і ніч і день
На гарфах ваших душ.

Я не стурбую спокійних дум
Журбою своєї души.
Люблю ваш біль, люблю ваш сум
Як і радощі чужі.

Хіба-ж не сонце—серце мое?
Душа—не прозора глибінь?
В повітрі замки вона снує
Над царством ваших терпінь.

Серце одчинене. Слухаю.
 А сум—вітчим—
 Присікався до серця гадюкою,
 Причин.

За мурами ворога-настрою
 Марно час мій ішов...
 Я вірив одному пастирю,
 На ймення—любов.

А він гармонійною зливою
 Сіяв на серце лік—
 І з ноткою журливою
 Прорік:

„Знай, що в кривавих подіях
 Направиться кривда стара,—
 Вся, що навколо—мелодія,
 Радісна гра.

Дивися на все з любов'ю,
 Пізнай очима втіх!
 Бо ниткою шовковою
 Зв'язало усіх.“

А там, у найдальшому кутику
 Ховався великий гнів—
 Не хотілося смутку,
 А вогнів.

ЧОТКИ ЧАСУ

Нечутно падають чотки часу
 Як вічність молиться.
 Приймає сонця жертовну красу,
 Як часточку од богомольця.

За нас невтомно молиться час
 В небеснім притворі.
 Вічність пропустить колись і нас
 За обрії зоряні.

Чекаю на чатах початку дня
 Тепла і сонця.
 Я знаю: вродить моя цілина,
 Стодолі наповняться.

Несу животворну, чарівну росу
 За двері притворені.
 Нечутно падають чотки часу
 На ниви неорані.

Київ, 1919 р.

Земле! Неню моя!
Найкраща з білих планет!
Сонце і зелень—одіж твоя,
А вітер—це твій поет.

Ходить журба по долах твоїх,
А туга по скелях гір...
Пожовклі трави, та білий сніг.
Та вихор, як лютий звір.

А я догораю. Я догорю...
Не довго йти до мети!
Покину тебе, як мізерну зорю.
Без мене лети в світи!

Без мене в чорній безодні
На прив'язі сонця крутись!
Чекай на століття холодні,
Що прийдуть колись.

Я тебе довго в серці носив,
Красу зберігав твою,
Слізьми, потом, кров'ю росив
Степ твій, чорну ріллю.

З твоїх замурованих надрів
Виносив вугілля, руду...
При ватрі заводів і фабрик
Виковував славу труду.

Бібліотеки, музеї,
Театри—і скільки їх!
Це свідки праці моєї
На грудях твоїх.

Радіо та телеграфи
Про тебе співали мені—
Бігли залізні жирафи
По широкій твоїй спині.

Вночі твоє лоно темне
Освічував сонць мільйон...
Будеш їх згадувать, земле,
Як чародійний сон.

Скільки доріг, мостів, городів!
Я тобі дав свою душу,
Дав тоді слово, музику, спів—
Що-ж! Коли час наспів,—
Я попращатися мушу.

Земле! Сном золотим
Більше тебе не зворушу...
Все розлетиться, як дим.

Я догораю. Я догорю...
Як тобі бути без мене?
Чи не потріскають нерви і вени
Од болю-жалю?

Десь на останній межі
Погаснеш тихо, як жертва...
Будеш у прах розпростерта—
В серці—холодні ножі.

Навколо свіжі, чужі—
Поглянуть на тебе—обдерта!
Земле—неню!
Без мене—
Ти будеш мертва.

* * *

Десь там... на тридев'ятих горах
Згорає день моїм огнем
І в'ється курявою порох
Під утікаючим конем.

А тут—столочені отави,
Квітки потоптані між них...
Перелітали горді пави,
Порозсипали згубний сміх.

Здійнявся курявою порох,
Валує стовбурями дим,—
Стоїть у радісних притворах
Блискучолиций херувим.

Непереможний херувиме!
Невтомний стороже дверей!
Ввірвався вікнами новими
В твої притвори мій борей.

* * *

Сьогодні я не той, що вчора,
І ватра мрій—не та сама,
Бо впала непрозора штора
За тим, що було і вже нема.

Моїх вражінь вчорашні свідки
Хильцем майнули за поріг...
Не буду ждати їх. Бо звідки?
З яких країн, з яких доріг?

Я випив пиво до крихітки.
Промчав, мов сон останній гріх...
Повиливав над ранком снідки—
Бо хто-б минулого беріг?

Між ним і мною—ніч безодні,
І згадка—як якась брехня...
Вітаю радісне сьогодні,
Чекаю завтрішнього дня.

* * *

Попіл і полумінь палахкотінь,—
Горінь і згасань нерівний дим.
На вівтарях покірних рим
Порох і тлінь.

Повна попілу біла труна—
Тлінні останки зотлілих днів...
Випито, друзі, вино до дна—
Любов і гнів.

Відчуйте, чулі, мою глибінь,
Самотнє царство вагань!
Вартує чуйна голубінь
Озера переживань.

Старого пороху не занесу
За отворену зоряну грань.
Я вам залишу свою красу
Горінь і догорань.

Полум'ям синім вона горить
На голубиних вівтарях...
Прийміть глибинну мою блакить
Мій вогонь, мій сонний прах!

По катакомбах, коридорах
 Віками сонної душі
 Я протоптав тисячолітній порох
 І долупався до межі.

Палахкотіла біла свічка,
 Плакала воском в моїй руці...
 За мною тінь—сестра черничка
 Гасила мрійні каганці.

В кутках—покинуті гробниці
 Моїх марінь, моїх терпінь...
 І туманіли таємниці
 Під мертвим мороком склепінь.

Я прокрадався повз них як ворог—
 Такі далекі! Такі чужі...
 І обтрусив тисячолітній порох
 З моєї сонної і темної душі.

Упали приморозки ранні
 На молоду озимину...
 Берези в білому убранні
 Гудуть мелодію сумну.
 В ці дні, задумливо-багряні
 Я свого серця не збагну.

Снується біле павутиння;
 Тоненька нитка павука.
 Струна настроєна осіння,
 Така струнка та нетрівка.
 Чиясь рука—прозорс-сия
 Що-дня розмотує клубка.

Там де пройшли серпи та коси
 Що обголили чорну грудь,
 Тепер що-ночі вічні сльози
 Сріблястим інеем падуть,
 А вдень вітри, голодні... босі...
 Журливі арії ведуть.

Де простягнулись чорні смуги
 Недавно зораних левад,
 Іде зезеленіло вдруге
 Озиме жито по-між хат,
 Тремтять нитки моєї туги,
 Сумні мелодії брешуть.

На тускле золото полови,
 На сірі, вицвілі стіжки,
 На ті садки, на ті діброви
 Аж до лінивої ріки—
 Нитки снуються павукові,
 Шовкові, срібні ниточки.

На мокрі луки, на бадилля
Лягає осени срібло—
І молоде татарське зілля
Молочним цвітом процвіло...
Його кохання і весілля
Вже одлетіло, одгуло...

Вже попрощалися далекі,
Вже оджурилися журавлі—
І дни жаги, сухої спеки
Вже не дошкулюють землі...
Вона заслухана в далекі,
Якісь невиразні жалі.

Чекаю зимнього спокою,
Мідних морозів і снігів,
А хтось незримою рукою
Торкає в серці скорбний спів...
О, скорбна осінь. З тобою
І до болю посумнів.

ЗГАДКА

I.

Бувало: в сутінку вечірнім,
Як обрій кров'ю догорить,
Стаю невпевненим, покірливим...

І туга пережитих літ
Закряче вороном настирливим
Не варто марити про цвіт!

Хіба таким, мізерним, хирлявим—
Чекати кращого чогось?
Щоб потім згинуть непримиреним?

Та скільки-ж поту пролилось
І скільки-ж витрачено сили,
Щоб перебитися якимсь!

Чекай спокійної могили
І не турбуйся про людей!
Ім тільки власне, власне миле.

Ти не герой, не Прометей.
Хай інші, в кого більше віри,
Життя кладуть за-для ідей!

А струни порваної ліри
Нехай про смуток і любов,
А не про голод, не про діри,
І не про сон брудних голів!

II.

А догорить похмурий вечір
І лихтарі замерехтять,
То й настрій туги недоречний
Втікає як вечірній „тат“.

Засвічу лампу електричну—
Зітхання радісне з грудей—
І сяду за роботу звичну—
Бадьорий, свіжий, молодий.

І радий, що позбувся туги,
Що позабув одразу знов
Оте маріння недолуге,
І віру, й ліру, і любов.

Я не герой, не цвіт, не геній,
Я звичайніський робітник,
Що в обстаніві цій буденній
Ще змалку працювати звик.

І скільки сили, скільки вміння,
І скільки вистачить часу,
Я все вкладу в одне горіння,
В одне терпіння все внесу.

Бо праця, праця од живого—
Серцям гарячим, золотим,
А не мерцям життя нового,
Що мріють про минулий дим.

Клів. 1920 р.

Зміст

Жовтневий вихор

1. Жовтневий вихор	5 — 1923 р.
2. Майбутнє	7 — 1923 „
3. Захід	9 — 1923 „
4. Братам по-за межі	11 — 1922 „
5. Ворожим городам	13 — 1922 „
6. Гімн-прокламація	14 — 1920 „
7. Привіт осінньому	18 — 1923 „
8. Обжинкова	19 — 1924 „
9. Авіо-пісня	21 — 1923 „
10. Над Черемош	22 — 1920 „

Сурмач

11. Сурмач	25 — 1919 „
12. Марія і Мара	26 — 1919 „
13. Наш день	28 — 1919 „
14. На полях	29 —
15. Згадка	31 —
16. Додому!	32 — 1923 „
17. Може й так	33 — 1923 „
18. Пам'яті друга	34 — 1922 „
19. Настрій	35 — 1923 „

Ранкове сонце

20. Ранкове сонце	39 — 1919 „
21. Серце одчинене	40 — 1919 „
22. Чотки часу	41 — 1919 „
23. Requiem	42 — 1922 „
24. Десь там на тридев'ятих горах	44 — 1919 „
25. Сьогодні я не той	44 — 1919 „
26. Попіл і полумін'я палахкотить	45 — 1920 „
27. По катакомбах, коридорах	45 — 1920 „
28. Бабине літо	47 — 1920 „
29. Згадка	49 — 1923 „

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

Центральний Торгвідділ. Харків, пл. Тевелева, 4

КРАСНЕ ПИСЬМЕНСТВО

	Ціна
<i>Досвітний О</i> —Американці. Соц. роман. Стор. 134	2 к. — к.
<i>Досвітний О.</i> —Тюнгуй. Повелі з життя кит. народу	1 . 20 „
<i>Дніпровський Г.</i> —Добридень Ленін. Поема	—
<i>Дніпровський Г.</i> —Плуг. Співучі яруги. Поєми. Стр. 42	— 30 „
<i>Одинець Г.</i> —Революція на небі. Із творів сел. письмен. „Плуг“. Стор. 32	— 15 „
<i>Валер Проноза.</i> —Державний розум. Байки, сатири, нотатки. Стор. 30	— 20 „
<i>Голота П.</i> —В дорозі змагань. Стор. 32	— 8 „
<i>Дніпровський</i> —Донбас. Поєма. Стор. 80	— 35 „
<i>Поліщук В.</i> —15 поєм. Стор. 85.	1 к. 50 „
„ —Жмуток червоного. Стр. 28	— 13 „
„ —Європа на вулкані. Стор. 126	1 к. 55 „
„ —Адигейський співець. Поєма	— 25 „
<i>Тичина П.</i> —Вітер з України. Поєзії. Стор. 86	1 к. — „
<i>Остап Вишня.</i> —Вишневі усмішки кримські. Стор. 144	— 55 „
<i>Сосюра В.</i> —Місто. Збірка віршів. Стор. 59	— 50 „
<i>Сосюра В.</i> —Залізниця. Епопея. Стор. 47	— 50 „
<i>Грицько Коляда.</i> —Оленка	— 10 „

Ціна 50 коп.

912

ПРОВЕРЕНО — 89

158